

Työllisyys- ja työehdot osasto/PV

16.10.2015

Eduskunnan työ- ja elinkeinojaosto
sara.kuitunen@eduskunta.fi

HE 30/2015 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016

Työllisyysmäärärahojen riittävyys ja kohdentuminen (mom.32.30.51)

Hallitus on asettanut tavoitteekseen työllisyysasteen nostamisen 72 prosenttiin, rakenteellisen työttömyyden vähentämisen sekä työttömyysjaksojen lyhentämisen erityisesti nuorten osalta. SAK kannattaa esitettyjä tavoitteita. SAK:n näkemyksen mukaan talousarviossa työllisyyden hoitoon kohdentuvat määrärahaleikkaukset ovat kuitenkin ristiriidassa hallituksen omien tavoitteiden kanssa.

Työ- ja elinkeinotoimistoissa olevien työttömien työnhakijoiden määrä oli elokuun lopussa yhteensä 346 700. Työttömyys kasvoi vuoden aikana yli 27 000 hengellä ja etenkin pitkäaikaistyöttömien määrä, 113 000 henkilöä, on kivunnut hälyttävän korkealle. Kuten valtioneuvoston selonteosta käy ilmi, tilanteeseen ei ole odotettavissa juurikaan helpotusta ensi vuodelle. Talousarviossa esitetty työllisyysmäärärahojen 50 miljoonan euron leikkaus myös ensi vuonna on tässä tilanteessa SAK:n mielestä käsittämätöntä.

Vaikeassa työllisyystilanteessa tukityöllistämisellä on suuri merkitys työn syrjässä kiinni pysymisessä. Työllisyysmäärärahojen leikkaus heijastuu heti etenkin vaikeasti työllistettävien sekä nuorten työllistymiseen. Tämä on konkretisoitunut jo kuluvana vuonna työllisyysmäärärahojen leikkausten ja rahojen kohdentamisen vuoksi. Työllisyysmäärärahat loppuivat useilta alueilta kevään - kesän aikana, joten syksyn lisämäärärahat ovat lähinnä tilanteen laastarointia. Useita nuorten työ- ja oppisopimussuhteita on jäänyt tuen puuttuessa solmimatta ja välityömarkkinoilla toimivien järjestöjen pitkäaikaistyöttömien työllistäminen loppui paikoin kokonaan. Työttömien aktivointiaste laski kesäkuussa 22 prosenttiin.

Ensi vuoden leikkausten myötä myös työvoimapalveluiden piirissä olevien työttömien määrä vähenee edelleen rajusti, sillä vähennys kohdistuu palkkatuen lisäksi työvoimakoulutukseen, valmennuksiin sekä työkoekieluihin. Näillä palveluilla on erityinen rooli työttömien työelämävalmiuksien kehittämisessä ja ylläpitämisessä.

Työttömien ja työttömyysuhan alla olevien osaamisen kehittämis- mahdollisuuksia heikentävät myös muille hallinnonaloille tulevat kiristykset mm. ammatillisen koulutuksen leikkaukset sekä aikuiskoulutustuen valtionosuuden korvaaminen valtion takaamalla lainalla.

Työllisyysmäärärahoilla tuettavien työttömien joukko pitää sisällään monenlaisia ryhmiä. Nuorten ja pitkäaikaistyöttömien lisäksi työvoimapalveluiden tarve on korostunutta osatyökykyisillä ja maahanmuuttajilla.

SAK/Työllisyys- ja työehdot osasto/PV

16.10.2015

Hallitusohjelmasta löytyy aitoa kehittämisajatusta osatyökykyisten työllistymisen edistämisestä sekä työvoimapalvelujen kehittämisestä. Osatyökykyisten työvoimapalvelut rahoitetaan kuitenkin muiden työttömien tavoin 51 momentilta, jota ensi vuodelle osatyökykyisille varattu 2 miljoonan euron kärkihankerahoitus ei tule paikkaamaan.

Turvapaikanhakijoiden suuren määrän vuoksi maahan jäävien maahanmuuttajien määrä tulee Suomessa kasvamaan useilla tuhansilla henkilöillä. Jo nyt maahanmuuttajien työllistyminen on selkeästi kantaväestöä heikompaa ja työttömyysaste lähes kolminkertainen.

SAK näkemyksen mukaan maahanmuuttajien työllistymisedellytysten parantamiseen tulisi panostaa huomattavasti enemmän. Kotouttamisen myötä työvoimapalveluiden tarve tulee lisääntymään ja maahanmuuttajat tarvitsevat erityisesti kielikoulutusta, työkokeiluja ja palkkatuettua työllistämistä. Mikäli palveluihin ei panosteta, epäonnistunut kotouttaminen nostaa entisestään työttömien määrää.

Talousarvion vaikutukset

a) Nuorten työttömyyteen ja mm. nuorisotakuun toteuttamiseen

Hallitus lupaa tukea nuorten kiinnittymistä työmarkkinoille edelleen laajapohjaisessa yhteistyössä toteutettavan nuorisotakuun avulla. Hallituksen kärkihankkeena toteutettava takuu pitää sisällään hyviä ajatuksia etsivän nuorisotyön kehittämisestä, nuorten sosiaali-, terveys- ja mielenterveyspalveluiden vahvistamisesta sekä koulutus- ja kuntoutuspaikkojen takaamisesta. Hyvät tavoitteet eivät kuitenkin näy talousarviossa rahoituksen tasolla.

Rahoitukseen viitataan vain kärkihankkeissa ja kauan valmisteltu Ohjaamo-toiminta toteutetaan ESR tuella. Muutoin takuuseen aiemmin varatut määrärahat supistuvat edellisen hallituksen linjaamasta vuosittaisesta 60 miljoonasta ensi vuonna 3,9 miljoonaan, vuonna 2017 yhteensä 3,3 miljoonaan ja vuonna 2018 vain 2,8 miljoonaa.

Hankkeen toimenpiteissä mainitaan mm., että kaikille peruskoulunsa päättävälle taattavan koulutuspaikka. Tätä tarkoitusta varten budjettiin varataan vuodelle 2016 vain 0,4 miljoonaa euroa. Kun samaan aikaan mm. julkisen talouden suunnitelmassa linjataan opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle tehtävistä mittavista määrärahaleikkauksista sekä ammatillisen koulutuksen rahoituksen vähentämisestä yhteensä 118 miljoonalla, tämä kärkihankepanostus ei SAK:n näkemyksen mukaan tule todellakaan takaamaan kaikille koulutuspaikkaa.

Nuorten aikuisten osaamisohjelma NAO näyttää poistuvan rahoituksen puuttumisen myötä kokonaan. Tätä SAK pitää erityisen huolestuttavana. Ilman peruskoulun jälkeistä koulutusta olevia alle 30-vuotiaita nuoria on edelleen arviolta noin 100 000. Esimerkiksi rakennemuutostilanteissa näiden nuorten jatkotyöllistymisen tueksi tarvitaan erityisesti koulutusta. Pelkän peruskoulun suorittaneiden henkilöiden työuran on myös todettu

SAK/Työllisyys- ja työehdot osasto/PV

16.10.2015

olevan useita vuosia lyhyempi kuin vähintään toisen asteen koulutuksen suorittaneilla. SAK ehdottaa tämän kohderyhmän koulutukseen varattavan edelleen kohdennettua määrärahaa.

Yksi kärkihankkeen toimenpiteistä tähtää nuorten työllistämisen vahvistamiseen nuorten palkkatukea/Sanssi-korttia kehittämällä. Toimenpiteeseen ei ole varattu lainkaan rahoitusta ja tuki todetaan toteutettavan momentin 51 työllisyysmäärärahojen avulla, joita siis leikataan 50 miljoonalla.

Vuonna 2014 nuorten Sanssi-kortteja jaettiin lähes 40 000. Tämän vuoden työllisyysmäärärahojen leikkausten ja kohdentamisten vuoksi palkkatukirahat loppuivat ensin nuorilta. Vuoden 2015 tammi-kesäkuun aikana Sanssi-kortteja jaettiin enää 3 000. Nuorten palkkatuettu työ väheni vuodessa 65 prosentilla ja nuorten työllistyminen 11 prosentilla. Mikäli työnantajat eivät panosta nuorten palkkaamiseen ilman tukia, nuorten työllistäminen tulee SAK:n arvion mukaan ensi vuonna vähenemään tuntuvasti.

b) Pitkäaikaistyöttömyyteen

Rakenteellinen työttömyys on kasvanut viidessä vuodessa 100 000 hengellä. Samaan aikaan TE-toimistoista on vähennetty 1 000 työntekijää ja talousarvion mukaan vähentäminen jatkuu edelleen. Työttömyyden pitkittyminen yli kolmen kuukauden on todettu heikentävän työllistymistä merkittävästi, joten työttömyyden hoitoon tulisi tarttua pikaisesti. Alkuvaiheen työvoimapalveluiden vähentyessä ja henkilökohtaisen tuen puuttuessa valuma pitkäaikaistyöttömyyteen kasvaa.

Pitkäaikaistyöttömyyden hoitoon ei kuitenkaan ole varattu talousarviossa lainkaan erillisrahoitusta. Vaikeimmin työllistyvien työvoimapalveluiden järjestämisvastuu sekä resurssien mahdollinen siirto kunnille todetaan arvioitavan ensi vuoden puolella. Samalla työ- ja elinkeinoministeriölle annetaan valtuudet päättää, kuinka paljon henkilöstömenoihin tarkoitetuista määrärahoista käytetään työllistymistä edistävään monialaiseen yhteispalveluun. SAK:n näkemyksen mukaan valtion tuleva panostus pitkäaikaistyöttömyyden ehkäisyyn ja hoitoon jää talousarviossa täysin auki.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry